

Христосова Дар'я Михайлівна
студентка 5 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
науковий керівник: ст. викладач **Новик В.А.**

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

На сьогоднішній день найрезонансними виявляються саме злочини проти статевої свободи і недоторканості особи. Злочини проти статевої свободи кримінальним правом визначені як група злочинів, які грубо посягають на сформований та узвичаєний в суспільстві стан статевої відносин. Статеві відносини великою мірою ґрунтуються на моральних принципах та нормах. У деяких випадках порушення моральних норм може викликати лише осуд, проте, для інших ситуацій, коли мова йде про порушення статевої свободи та недоторканості особистості, існує кримінальне законодавство. Особливість цих злочинів в тому, що опинившись в такій ситуації, жертва отримує своєрідний слід на все життя, що закарбовується не лише в пам'яті, але й відображається на психологічних особливостях нещасного. Таким чином, держава зобов'язана захищати статево недоторканість будь-якої людини, а отже, і забезпечувати захист статевої свободи від її порушень.

Загалом проблема наявності злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи піднімає хвилю обурень громадськості, адже ці посягання здійснюються на найвищій соціальній цінності, як зазначено в Конституції України, тобто, на людину, її здоров'я та життя, безпеку, гідність, честь та недоторканість. Про актуальність даної теми говорить сама статистика. Так, за офіційними даними Міністерства внутрішніх справ України у 2011 було зафіксовано 1348 злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи, у 2012 році – 1232 таких злочини. У Житомирській області за 2011 рік надійшли дані про 69 статевої злочинів. А з усіх статевої злочинів 81% належить зґвалтуванням та задоволенням статевої пристрасті неприродними способами і 14% – це розбещення неповнолітніх. І це лише ті злочини, про які не побоялись та не посоромились повідомити. Якщо включити і приховані жертвами такі діяння, то їх кількість, звичайно, буде значно більша. У 2016 році в Україні зафіксовано 2646 статевої злочинів. Тільки за жовтень місяць 2016 року зареєстровано по Україні 358 зґвалтувань, 57 статевої зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості та аж 268 випадків розбещення неповнолітніх. Тому така динаміка спонукає до вивчення та аналізу цієї теми.

Метою публікації є аналіз загальної характеристики злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи і відповідальності за їх вчинення.

Злочинна діяльність завжди існувала та, на жаль, існуватиме у світі. Тому ця тема є завжди актуальною та надзвичайно цікавою для дослідження серед правознавців та психологів. Але психологів більше цікавлять рушії, мотиви, причини, які спонукають вчиняти той, чи інший злочин. А от, як певний процес, з усіма його: складом, етапами, наслідками, злочин розглядається саме правознавцями. Серед дослідників злочинів проти статевої свободи та боротьби із посяганнями у сфері сексуальних відносин варто виокремити Ю. Александрова, Ю. Антоняна та А. Ткаченко, О. Дудорова, Я. Мачужака та інших. Особливо важливою під час дослідження є нормативна база, яка складається із Конституції України, Кримінального Кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Проте багатогранність проблеми способів охорони та профілактики злочинів проти статевої свободи вказує на дискусійність та актуальність даного напрямку дослідження.

Видатний радянський вчений, професор, юрист І.І. Карпець стверджував, що досить незначна увага приділяється складним, але значущим проблемам, які пов'язані із здійсненням статевих злочинів. Дослідників та фахівців у сфері кримінального права сковує незрозуміла, дивна сором'язливість, тоді, як у практичній роботі органів також велика кількість неясностей, пов'язаних із достовірністю кваліфікації та визначенням умислу, мотивів суб'єкта складу такого злочину. Тому ватро приділяти більшу увагу даній проблемі [5].

Але, спершу, необхідно визначити, що таке статеві свобода та статеві недоторканість. Статеві свободою є право на сексуальне самовизначення особи, що досягла шлюбний вік, тобто може самостійно обирати партнера для вступу з ним у добровільні сексуальні відносини будь-якої форми, яка не суперечить нормативно-правовим засадам з приводу охорони громадського порядку і самої особи. Стосовно статевої недоторканості, то це складова частина особистої недоторканості, яка охороняє людину від будь-яких сексуальних посягань. Законодавство України встановлює імунітет психічно хворих людей та дітей, які не можуть усвідомлювати характер, значення та сферу статевих відносин, їх можливі наслідки через логічні причини – хворобливий психічний стан чи малоліття, що означає неприпустимість сексуальних відносин з ними [4, с. 315-316].

Нормальний уклад галузі статевих відносин у демократичній країні формує свої вимоги, до яких відносять: можливість статевих відносин між особами різної статі, кожен з яких досяг шлюбного віку, психічної та, звичайно, фізичної зрілості; підставами виникнення статевих відносин являються взаємоповага, рівноправність та добровільність; перевага у формі статевих відносин надається саме шлюбу.

Особливістю статевих злочинів є їх умисний характер, адже злочинці мають на меті порушення чи задоволення статевих потреб, спрямовуючи свою діяльність на конкретного потерпілого і за мотив найчастіше виступає сексуальний характер такої активності, тобто збудження або задоволення статевих інстинктів. Не дивно, що найпоширенішим серед видів статевих злочинів є саме зґвалтування [4, с. 338].

Злочини проти статевої свободи та недоторканості особи визначені у статтях 152 – 156 IV Розділу Особливої частини Кримінального Кодексу. Зокрема у статті 152 говориться про такий вид статевих злочинів, як зґвалтування, у 153 статті розкривається суть насильницьких задоволень статевої пристрасті неприродним шляхом, стаття 154 розповідає про примушування до вступу в статевий зв'язок, 155 стаття присвячена статевим зносинам з особою, яка не досягла статевої зрілості і 156 стаття зазначає про розбещення неповнолітніх. Кожна зі статей містить інформацію про вид і характер відповідальності в разі вчинення таких злочинів [1, ст. 152-156].

На думку А.Н. Ігнатова злочини проти статевої свободи та недоторканості особи варто називати злочинами проти моральності, адже вони несуть в собі грубе порушення норм моралі, будучи крайнім проявом аморальної поведінки. Саме ці злочини є надзвичайно небезпечними, адже спричиняють психічні травми, принижують людську гідність і можуть серйозно зашкодити здоров'ю. Такі злочини, які посягають на нормальний статевий розвиток дитини вважаються особливо небезпечними, через те, що діти є беззахисними щодо вчинюваних проти них статевих злочинів, вони можуть навіть не розуміти, що відбувається, а тим

паче, до чого це може призвести. Ось чому важливо охороняти та захищати права неповнолітніх, які опинились під загрозою сексуального насильства. І Кримінальний Кодекс України зазначає правильну політику з приводу цього. Але існують певні проблеми, зокрема законотворцям варто було б звернути увагу на підвищення кримінальної відповідальності щодо вчинених статевих злочинів до неповнолітніх у сім'ях [5] .

Дуже часто в сучасному світі в багатьох країнах засуджують і саму жертву статевого злочину. Зокрема такі звинувачення ґрунтуються такими поясненнями, в які вкладені прислів'я: по-перше, кажуть, що жінка із задертою спідницею біжить набагато швидше за чоловіка зі спущеними штанами, а по-друге кажуть, що не можливо втягнути нитку в голку, що рухається. Проте такі обвинувачення не враховують стан потерпілої, її страх [3, с. 20-21].

У практиці існує безліч прикладів неправомірності винесення судом вироку, неправильної кваліфікацію злочину, але необхідно пам'ятати, що злочини проти статевої свободи та недоторканості особи несуть підвищену суспільну небезпеку. І тому робота судів повинна ґрунтуватись, звичайно, на Кримінальному Кодексі України, але також і на вже винесених вироках подібних справ, тобто, орієнтуватись на судову практику, власне це і підвищить якість роботи судів. А організація профілактичної роботи сприятиме поліпшенню кримінального становища в державі [2].

Статеві злочини передбачаються в кримінальних кодексах усіх країн, кожен з яких визначає обов'язкову відповідальність за вчинення таких злочинів, що, в черговий раз, підкреслює їх розповсюдженість та небезпеку.

Отже, дослідження злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи підтвердили факт їх жахливості та аморальності й необхідності ведення активнішої політики стосовно попередження таких злочинів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 20 листопада 2011 року). – Х.: Одісей, 2011. – 232с.
2. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 5. // Постанови Пленуму Верховного Суду України (2002–2009 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
3. <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/623809DCB56E022BC2256C95003CF7EA?OpenDocument&Start=1&Count=300>.
4. Каменева А.Н. Общее и особенное в понятии «изнасилование» в России и зарубежных странах / А.Н. Каменева // Вестник МГУ. Серия 11. Право. – 2008. – № 1. – С. 18-23.
5. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина: курс лекцій / В. О. Навроцький. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 771 с.
6. Сучасний стан злочинності проти статевої свободи та статевої недоторканості особи [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bashtanka.mk.gov.ua/ua/1322477373/1322477604/1390218212/>